

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 229/2023-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. Ústav na výkon trestu odňatia slobody, [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Jurajom Gavalcom, advokátom, Piešťanská 3, Trnava, proti rozsudku Krajského súdu v Trnave č. k. 6To/157/2022-1038 zo 6. decembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 11. apríla 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy, na ochranu manželstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy a na starostlivosť o deti podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím krajského súdu, ktorým bol sťažovateľovi v trestnom konaní uložený trest odňatia slobody.

II.

2. Sťažovateľ bol v trestnom konaní rozsudkami okresného a krajského súdu právoplatne uznaný vinným zo zločinov týrania blízkej a zverenej osoby a znásilnenia, ktorých sa dopustil voči sťažovateľke – svojej manželke. Pri uložení trestu žiadal použiť § 39 ods. 1 Trestného zákona, podľa ktorého ak súd vzhľadom na okolnosti prípadu alebo vzhľadom na pomery páchatel'a je toho názoru, že by použitie trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom bolo pre páchatel'a neprímerane prísne a na zabezpečenie ochrany spoločnosti postačuje aj trest kratšieho trvania, možno páchatel'ovi uložiť trest aj pod dolnú hranicu trestu.

3. Okresný súd jeho žiadosti nevyhovel. Rovnako po zrušení rozsudku okresného súdu v tejto otázke rozhodol aj krajský súd, ktorý ústavnou sťažnosťou namietaným rozsudkom podľa § 199 ods. 2, § 36 písm. 1), § 38 ods. 2 a 3 a § 41 ods. 1 a 2 Trestného zákona sťažovateľovi uložil trest odňatia slobody na sedem rokov, keďže sťažovateľ spáchal dvoma skutkami úmyselné zločiny, čo odôvodnilo úhrnný trest v prísnejšej trestnej sadzbe zločinu znásilnenia od sedem do pätnásť rokov, ktorého horná hranica sa vzhľadom na spáchanie dvoch zločinov zvýšila a následne po zohľadnení poľahčujúcej okolnosti priznania a oľutovania znížila na 16 rokov, päť mesiacov a desať dní.

4. Krajský súd pri rozhodnutí o nepoužití § 39 ods. 1 Trestného zákona vychádzal z komentárovej literatúry a uviedol, že okolnosťami prípadu treba rozumieť skutočnosti, ktoré majú podstatný vplyv na spáchanie trestného činu a ktoré s ním majú objektívny súvis. Nemožno ich stotožňovať s poľahčujúcimi okolnosťami. Pomermi páchatel'a sú skutočnosti, ktoré na neho vplyvajú. Môže ísť o jeho intelektuálnu úroveň, psychický stav (ovplyviteľnosť, emočná nevyrovnanosť) alebo aj početnosť na neho odkázaných rodinných príslušníkov.

5. Podľa krajského súdu sťažovateľom uvádzané skutočnosti ako opakované ospravedlnenie sa sťažovateľke a odpustenie sťažovateľky takýmito okolnosťami nie sú, keďže nemajú objektívny súvis s jeho trestnými činmi a nemožno ich posúdiť ani ako jeho pomery odôvodňujúce mimoriadne zníženie trestu. To platí aj vo vzťahu k deklarovanému zámeru sťažovateľov mať spolu ďalšie dieťa. K finančným problémom sťažovateľov uviedol, že tieto nezakladajú dôvod na mimoriadne zníženie trestu, pretože tu nejde o mimoriadnu okolnosť prípadu a ani o pomer sťažovateľ'a. Ide o následok väzby sťažovateľ'a, ktorý možno riešiť zamestnaním inej osoby vo firme sťažovateľ'a.

6. Krajský súd k argumentom sťažovateľ'a o použití § 34 ods. 3 Trestného zákona, podľa ktorého trest má postihovať iba páchatel'a, tak aby bol zabezpečený čo najmenší vplyv na jeho rodinu a jemu blízke osoby, uviedol, že trest vždy nevyhnutne zasiahne aj blízke osoby páchatel'a (narušenia rodinných väzieb, strata príjmu a pod.) Preto zvažoval, či by nepostačovalo sťažovateľovi uložiť trest odňatia slobody, ktorého výkon by bolo možné podmiennečne odložiť. To však bolo možné len pri použití § 39 ods. 1 Trestného zákona, čo však nie je možné. Okrem toho uloženie trestu odňatia slobody s podmiennečným odkladom výkonu vylučuje aj závažnosť zločinov sťažovateľ'a a rozpätie trestnej sadzby. Krajský súd v závere uviedol, že sťažovateľom uvádzané dôvody je možné vyhodnotiť pri úvahách o výmere trestu odňatia slobody. Práve vyhlásenie sťažovateľ'a o vine, úprimne oľutovanie a prejavy sťažovateľ'a, z ktorých badať snahu po náprave, odôvodnili uloženie trestu odňatia slobody na samej spodnej hranici trestnej sadzby. Preto sedem rokov odňatia slobody je trest nielen zákonný, ale aj spravodlivý a zároveň plní prvky individuálnej a generálnej prevencie.

III.

7. Podľa sťažovateľov krajský súd mal aplikovať § 39 ods. 1 Trestného zákona a trest mimoriadne znížiť, keďže trest ako najtvrdší prostriedok štátneho donútenia podľa zásady individualizácie obsiahnutej v § 34 ods. 4 Trestného zákona a zásady úmernosti represie musí zodpovedať všetkým osobitostiam prípadu. Podľa sťažovateľov nebolo zohľadnené, že sú manžel'a, ktorí majú spoločné dieťa, a jasne sa vyjadrili, že chcú ďalej spolu žiť v rodine. Preto mal byť zmiernený vplyv štátnej

moci na ich rodinné vzťahy, a to zmiernením trestu. Uložený trest nie je proporcionálnym riešením záujmov štátu na potrestaní sťažovateľa a na zabezpečení fungovania ich rodiny. Poukazujú na to, že bolo možné uložiť podmienený trest odňatia slobody s najdlhšou skúšobnou dobou a zákazom sťažovateľovi požívať alkohol, ktorý bol príčinou všetkého zlého.

8. Podľa sťažovateľov bol len paušálne odcitovaný komentár k Trestnému zákonu. Ďalej citujú z rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 3To/2/2019, z ktorého zvyrazňujú, že okolnosťami prípadu sú všetky skutočnosti vrátane možnosti nápravy páchatel'a, pričom význam tejto okolnosti treba hodnotiť podobne ako význam okolností prípadu. Mimoriadnymi pomermi páchatel'a sú aj okolnosti, ktoré nemajú priamy vzťah k spáchaniu trestného činu a ktoré nie sú hodnotené v rámci stupňa spoločenskej nebezpečnosti činu. Mimoriadnymi pomermi môže byť aj situácia páchatel'a, ktorý sa stará o väčší počet na neho odkázaných osôb, keď neprítomnosť páchatel'a v rodine po dlhšiu dobu môže ohroziť riadnu výživu a výchovu týchto osôb.

IV.

9. Podľa stanoviska trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. Tpj 46/2010 zo 14. júna 2010 § 39 Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody je hmotnoprávnym ustanovením, no nie kogentnej povahy. Z toho a zo systematiky dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. i) a h) Trestného poriadku bolo vyvedené, že námietka nesprávnosti jeho použitia nezakladá dovolací dôvod nesprávneho použitia iného hmotnoprávneho ustanovenia a ani uloženia trestu mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby. Preto je daná právomoc ústavného súdu a prípustnosť ústavnej sťažnosti, ktorej podstatou je námietka toho, že krajský súd pri rozhodnutí o odvolaní dospel k záveru, že nie je dôvod na použitie § 39 ods. 1 Trestného zákona.

10. Ústavný súd preskúmava len to, či zákony neboli vyložené svojvoľne alebo ich výklad neobsahuje zjavné pochybenia alebo omyly (II. ÚS 348/08). Ústavne neudržateľné sú len tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 88/07). Podľa Európskeho súdu pre ľudské práva rozhodnutie vnútroštátneho súdu možno považovať za svojvoľné a také, ktoré naruša spravodlivosť konania, iba v prípade, ak sú v ňom vyjadrené dôvody založené na zjavnej skutkovej alebo právnej chybe vnútroštátneho súdu, dôsledkom čoho došlo k odopretiu spravodlivosti (Moreira Ferreira, bod 85; Navalnyy a Ofitserov proti Rusku z 23. 2. 2016, sťažnosti č. 46632/13 a č. 28671/14, bod 119).

11. Vo veci sťažovateľa šlo o výklad relatívne neurčitých pojmov § 39 ods. 1 Trestného zákona „okolnosti prípadu“, „pomery páchatel'a“, „neprimeraná prísnosť“ a „zabezpečenie ochrany spoločnosti“. Krajský súd sa pri rozhodnutí zamerail na okolnosti prípadu a pomery páchatel'a, tak ako ich sťažovateľ tvrdil vo svojom odvolaní proti rozsudku okresného súdu. Pritom nevyhnutne vyhodnocoval to, že základným prvkom okolností konania sťažovateľa bolo, že sa dopustil násilných skutkov, ktoré Trestný zákon definuje ako zločiny. Následne nepochybne relevantné okolnosti priznania a oľutovania skutkov sťažovateľa, odpustenie sťažovateľky vyhodnotil tak, že neodôvodňujú mimoriadne znížene trestu odňatia slobody.

12. Mimoriadne zníženie trestu podľa § 39 Trestného zákona je koncipované na princípe fakultatívnosti a individuálnosti, a teda je na úvahe súdu, či vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu trest pod dolnou hranicou trestnej sadzby uloží alebo nie (II. ÚS 814/2016). Zákon rozhodnutie o mimoriadnom znížení trestu zveruje všeobecným súdom len v rozsahu inštančného postupu rozhodnutia o odvolaní. Nemožnosť prieskumu nesprávnosti rozhodnutia o mimoriadnom znížení trestu v systéme všeobecného súdnictva zužuje i priestor zásahov ústavného súdu do týchto rozhodnutí všeobecných súdov nižších inštancií.

13. I keď aplikácia neurčitých právnych pojmov, tak ako sú obsiahnuté v § 39 ods. 1 Trestného zákona, mohla v okolnostiach veci sťažovateľa viesť k inému záveru, nemožno dospieť k tomu, že by záver krajského súdu o tom, že nie sú dané dôvody mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody, bol zjavný právnym omylom. Sťažovateľ sa svojimi skutkami dopustil závažných zločinov a ním uvádzané okolnosti, ktoré mali byť základom mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody, boli zohľadnené pri uložení trestu v miere Trestným zákonom stanovenej a pomerne širokej trestnej sadzby. Nemožno považovať za svojvoľnú a zjavne mylnú argumentáciu krajského súdu o tom, že následky uloženého trestu na sťažovateľa a jeho rodinu sú jeho prirodzenou súčasťou a miera tohto následku na osobitné pomery sťažovateľov, ktorí si odpustili a zmierili sa, nedosahuje úroveň, ktorá by odôvodňovala mimoriadne zníženie trestu. Z odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu je zrejmé, že všetky sťažovateľom tvrdené okolnosti boli zohľadnené a dôkladne vyhodnotené. Preto nemožno dospieť k záveru, že by rozhodnutím krajského súdu došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto je ústavná sťažnosť v tejto časti zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) odmietnutá.

14. Namietaným rozsudkom bol sťažovateľovi ako obžalovanému uložený trest odňatia slobody, v konaní v ktorom bola sťažovateľka poškodenou a zároveň jeho manželkou. Oprávnenie poškodeného podať odvolanie v trestnom konaní sa podľa § 307 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku obmedzuje len na výrok o náhrade škody. Oprávnenie manžela podať odvolanie proti rozsudku je podľa § 308 ods. 2 Trestného poriadku viazané na prospech obžalovaného. Z toho nemožno dospieť k záveru, že by sťažovateľka bola stranou trestného konania a že by rozhodnutím o treste sťažovateľa mohlo dôjsť k porušeniu jej ústavných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto je ústavná sťažnosť sťažovateľky v tejto jej časti podaná zjavne neoprávnenou osobou a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

15. Odňatie slobody sťažovateľa má nepochybne vplyv na súkromný a rodinný život oboch sťažovateľov, na ich manželstvo a na ich starostlivosť o deti. Zásah do týchto sfér ich života je však zákonom predpokladaným následkom uloženého trestu odňatia slobody, pričom pri úvahách krajského súdu boli bez zistenia porušenia základných práv sťažovateľov zohľadnené aj tieto aspekty uloženého trestu. Preto nemožno dospieť k záveru, že rozhodnutím krajského súdu došlo k porušeniu základných práv sťažovateľov podľa čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a čl. 41 ods. 4 ústavy. Ústavná sťažnosť je v tejto časti zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

V.

16. Na okraj a v nadväznosti na sťažovateľom zdôraznené rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 3To/2/2019 a už spomenuté zjednocujúce stanovisko najvyššieho súdu č. k. Tpj 46/2010 s ohľadom na to, že aplikácia § 39 ods. 1 Trestného zákona a jeho relatívne neurčitých pojmov je významnou zložkou uplatňovania trestnej politiky, treba uviesť, že vylúčenie dovolacieho prieskumu aplikácie tohto ustanovenia je spôsobilé viesť k rozchádzajúcim sa praktikám deviatich subsystémov všeobecného súdnictva. Osem odvolacích krajských súdov a najvyšší súd ako odvolací súd Špecializovaného trestného súdu pri nedostatku prieskumu ich odvolacích rozhodnutí v konaní o dovolaní si tak môžu vytvoriť relatívne samostatné vnímanie jeho využívania. Takýto, hoc aj zákonodarcom a zjednocujúcim stanoviskom najvyššieho súdu vytvorený systém, ktorý aplikáciu častí všeobecných ustanovení Trestného zákona o ukladaní trestu odňatia slobody vytrháva z prieskumu dovolacieho súdu, nie je spôsobilý viesť k transparentnej dogmatizácii mimoriadneho zníženia trestu odňatia slobody ako nepochybne významného prvku trestnej politiky. Nie je však dôvod na to, aby táto medzera v kontrole správnosti aplikácie § 39 ods. 1 Trestného zákona bola vyplňovaná rozhodovacou činnosťou ústavného súdu, ktorá je limitovaná pohľadom ústavných práv s prirodzeným odstupom k formulovaniu zjednocujúcich názorov o správnosti výkladu noriem podústavného práva.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2023

Robert Šorl
predseda senátu